

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
 UNIVERSITY OF PATRAS

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και
 Κοινωνικής Εργασίας
 Μάθημα «Κοινωνιολογία της Απόκλισης», 2021

Διδάσκων:
Δρ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΤΣΙΡΟΣ
 Ph. D. (Ph.-Ed.-Psyc.), M.Sc.(Eng),
 M.Sc.(Eng), B.Sc. (Soc.Sc.), D.I.C.

Θεωρίες Ηθικής Ανάπτυξης

α) η ψυχαναλυτική θεωρία
 β) η θεωρία της κοινωνικής μάθησης
 γ) η θεωρία των προσωπικών βουλητικών ιδιοτήτων
 δ) η γνωστικό – εξελικτική θεωρία
 ε) η γνωστικό – συναισθηματική θεωρία και
 στ) η κοινωνικο – ηθική θεωρία.

charalampostiros@gmail.com

Κύριες θεωρίες της Ηθικότητας...

- α) η Ψυχαναλυτική θεωρία
- β) η θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης
- γ) η θεωρία των Προσωπικών Βουλητικών Ιδιοτήτων
- δ) η Γνωστικό – Εξελικτική θεωρία
- ε) η Γνωστικό – Συναισθηματική θεωρία και
- στ) η Κοινωνικο – Ηθική θεωρία.

charalampostiros@gmail.com

...Κύριες θεωρίες της Ηθικότητας...

- Καθεμιά από τις προαναφερθείσες θεωρίες εξετάζει και παρουσιάζει την ηθικότητα **από μία** κυρίως άποψη.
- Κυριότερος εκπρόσωπος της **ψυχαναλυτικής** θεωρίας είναι ο Freud, ενώ της θεωρίας της **κοινωνικής μάθησης** ο Bandura.
- Οι Lepper και Dienstbier είναι οι πιο γνωστοί εκπρόσωποι της θεωρίας των **προσωπικών βουλητικών ιδιοτήτων**, ενώ οι αντίστοιχοι της **γνωστικό-εξελικτικής** θεωρίας είναι οι Piaget και Kohlberg.
- Τέλος, κυριότερος εκπρόσωπος της **γνωστικό-συναισθηματικής** θεωρίας είναι ο Hoffman και της **κοινωνικο-ηθικής** θεωρίας ο Milgram.

charalampostiros@gmail.com

A) Η Ψυχαναλυτική θεωρία (Freud) υποστηρίζει ότι

- η ηθικότητα παρουσιάζεται στον άνθρωπο ως **συναίσθημα**
- παρουσιάζεται, κυρίως, στην ηλικία των **5 ετών** ως **συναίσθημα της ενοχής**, αφού αυτή την χρονική περίοδο αρχίζει η αλληλεπίδραση των τριών στοιχείων της προσωπικότητας: το Εκείνο, το Εγώ και το Υπερέγώ.
- Το παιδί υφίσταται πολλές απαγορεύσεις, ενοχές και ματαιώσεις και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αναπτύσσει το συναίσθημα της ενοχής σε διάφορες απαγορευμένες πράξεις.

charalampostsiros@gmail.com

B) Η θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης (Bandura)

- δίνει έμφαση στις εξωτερικές – κοινωνικές επιδράσεις στο παιδί.
- ασχολείται με την **ταύτιση – μίμηση ηθικών προτύπων** και με την ενίσχυση ή την αξιολόγηση της ηθικής συμπεριφοράς.

charalampostsiros@gmail.com

Γ) Η θεωρία των Προσωπικών Βουλευτικών Ιδιοτήτων (Lepper και Dienstbier)

- δίνει μεγάλη έμφαση στην ηθικότητα ως αποτέλεσμα της **προσωπικότητας** του ατόμου.
- **Δεν** πιστεύουν οι εκπρόσωποι της θεωρίας στην επίδραση και επιβολή των εξωτερικών κοινωνικών ή άλλων ηθικών κανόνων, αλλά στην ηθικότητα που προέρχεται από τα **προσωπικά χαρακτηριστικά κάθε ατόμου**.

charalampostsiros@gmail.com

Δ) Η Γνωστικο – Εξελικτική θεωρία (Piaget και Kohlberg) έχει ως στόχο

- να μελετήσει τις ανώτερες πνευματικές διεργασίες και δομές της σκέψης που έχουν ως αποτέλεσμα την ηθική κρίση και πράξη.
- Το παιδί που **δέχεται ηθικές επιδράσεις** από άτομο ανωτέρου σταδίου ηθικότητας από αυτό που το ίδιο εντάσσεται έχει τη **δυνατότητα** να καλλιεργήσει την ηθική του σκέψη και να περάσει στο επόμενο εξελικτικό στάδιο.
- Θα αναλυθεί στη συνέχεια.

charalampostsiros@gmail.com

Ε) Η Γνωστικο – Συναισθηματική θεωρία (Hoffman) υποστηρίζει ότι

- η ηθικότητα αναπτύσσεται στον άνθρωπο με βάση την **εσωτερική συνειδητοποίηση**.
- Το άτομο αναπτύσσει τις ηθικές αρχές του και υπακούει στους ηθικούς κανόνες εξαιτίας της **συνειδητοποίησης** της τήρησης των κανόνων και **όχι** εξαιτίας κάποιας εξωτερικής επιβολής.
- Το άτομο εφαρμόζει τους νόμους **χωρίς** να νοιώθει το άγχος της τιμωρίας και χωρίς να προσμένει αμοιβή.
- Οι **γονείς** είναι οι κύριοι φορείς της προσπάθειας να συνειδητοποιήσουν και να αναπτύξουν τα παιδιά την ηθικότητα και την αλtruιστική συμπεριφορά.

charalampostsiros@gmail.com

Στ) Τέλος, η Κοινωνικο – Ηθική θεωρία (Milgram) θεωρεί

- ότι οι ηθικές αρχές αποτελούν τη βάση για τη **σωστή λειτουργία της κοινωνίας**.
- Η κοινωνία δε μπορεί να λειτουργήσει ομαλά με την επιβολή των ηθικών της κανόνων στον άνθρωπο, αλλά η εύρυθμη λειτουργία της εξαρτάται από την **υιοθέτηση** των κοινωνικών της κανόνων από το ίδιο το άτομο ως προσωπικοί ηθικοί κανόνες.

charalampostsiros@gmail.com

Δ. Η Γνωστικο – Εξελικτική θεωρία (Piaget και Kohlberg) αναλυτικά:

- Ο άνθρωπος πριν φθάσει στο επίπεδο της **Αυτόνομης Ηθικής** περνάει κάποια άλλα επίπεδα και στάδια για να φθάσει στο ανώτατο επίπεδο ηθικής ανάπτυξης.
- **Δεν είναι, βέβαια, εφικτό όλα** τα άτομα να φθάνουν στην αυτόνομη ηθική, το «προνόμιο» της ηθικής αυτονομίας **ελάχιστοι** το κατακτούν.
- Μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη της ηθικότητας του ατόμου παίζουν το οικογενειακό, το πολιτιστικό, αλλά και το γενικότερο κοινωνικό περιβάλλον.

charalampostsiros@gmail.com

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΑ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (Piaget)

A. Ο πρώτος διαχωρισμός των σταδίων της ηθικής ανάπτυξης των ανθρώπων είναι του Piaget. Ο Piaget με βάση κάποια ζεύγη ιστοριών με ηθικά διλήμματα καθόρισε τα στάδια της ηθικής ανάπτυξης των παιδιών.

charalampostsiros@gmail.com

Ηθικά διλήμματα 1:

(Πηγή: Kohlberg, 1969)

- «Η μητέρα της Τζένης της υπόσχεται ότι μπορεί να πάει στο χορό του Σαββάτου αν δεχτεί να πλένει τα πιάτα όλη την εβδομάδα.
- Η Τζένη πλένει τα πιάτα, αλλά το Σάββατο η μητέρα της της λέει ότι άλλαξε γνώμη και ότι δεν της επιτρέπεται να πάει στο χορό.
- Η Τζένη φεύγει κρυφά από το σπίτι, πηγαίνει στο χορό και λέει το μυστικό της στη Μαίρη, την αδερφή της.
- **Πρέπει η Μαίρη να το πει στη μητέρα τους; Γιατί;»**

charalampostsiros@gmail.com

Ηθικά διλήμματα 2:

- «Σε μια πόλη, κάπου στην Ευρώπη, μια γυναίκα πέθανε από καρκίνο.
- Υπήρχε ένα φάρμακο που μπορούσε να τη σώσει, ένα είδος ραδίου που είχε ανακαλύψει πρόσφατα ένας φαρμακοποιός της πόλης.
- Ο φαρμακοποιός χρέωνε το φάρμακο 2.000 ευρώ, δέκα φορές ακριβότερα από όσο του κόστιζε.
- Ο σύζυγος της άρρωστης γυναίκας, ο Χανς, πήγε σε όλους τους γνωστούς του να δανειστεί χρήματα, αλλά δεν μπόρεσε να συγκεντρώσει παρά μόνο τα μισά από όσα κόστιζε το φάρμακο.
- Είπε στο φαρμακοποιό ότι η γυναίκα του πέθανε και του ζήτησε να του πουλήσει το φάρμακο φθηνότερα ή να του επιτρέψει να το πληρώσει αργότερα.
- Αλλά ο φαρμακοποιός αρνήθηκε.
- Ο Χανς, απελπισμένος, διέρρηξε το φαρμακείο για να κλέψει το φάρμακο για τη σύζυγό του.
- **Έπρεπε να κάνει κάτι τέτοιο; Γιατί;»**

charalampostsiros@gmail.com

1. Στάδιο του Ηθικού Ρεαλισμού και της Ετερόνομης Ηθικής (8ο και 9ο έτος).

- Τα παιδιά που βρίσκονται σ' αυτό το στάδιο **δεν** κρίνουν τη σοβαρότητα του παραπτώματος ή του σφάλματος των ηθικών διλημάτων με βάση την πρόθεση του θύτη ή του πταίσαντος αλλά με βάση το **μέγεθος της ζημιάς**.
- Τα παιδιά αυτής της ηλικίας **δεν** μπορούν να διακρίνουν την **πρόθεση** του πταίσαντος αλλά **θεωρούν** ότι οι ηθικοί κανόνες είναι **αμετάβλητοι, αναντικατάστατοι και μόνιμα καθορισμένοι**.
- Έχουν την **πεποίθηση** ότι οι ηθικοί κανόνες υπάρχουν και έχουν καθοριστεί από τους ενήλικες και αυτά είναι **υποχρεωμένα να τους υπακούν**.
- Θυμηθείτε την **Θετικιστική** κοινωνιολογική προσέγγιση της Απόκλισης.

charalampostsiros@gmail.com

2. Στάδιο της Αυτόνομης Ηθικής (άνω του 9ου)

- Τα παιδιά του προηγούμενου σταδίου **δεν** έχουν την ικανότητα να κρίνουν την πρόθεση του πταίσαντος και να παίρνουν τις σωστές θέσεις στα ηθικά διλήμματα που τους παρουσιάζονται.
- Στο στάδιο της **αυτόνομης** ηθικής τα παιδιά έχουν την ικανότητα να διακρίνουν την πρόθεση του πταίσαντος και να παίρνουν σωστές θέσεις στα διάφορα ηθικά διλήμματα που τους παρουσιάζονται.
- Επίσης, θεωρούν τους ηθικούς κανόνες ως **κοινωνικές συμβατικότητες** που σκοπό έχουν την καλύτερη τάξη των πραγμάτων στην κοινωνία.
- Τα παιδιά αυτού του σταδίου της ηθικής αυτονομίας αποκτούν **περισσότερη ικανότητα** στην κρίση των ηθικών διλημάτων που τους παρουσιάζονται σε σύγκριση με τα παιδιά του σταδίου της ετερόνομης ηθικής.
- Θυμηθείτε την **Εποικοδομητική** κοινωνιολογική προσέγγιση της Απόκλισης

charalampostsiros@gmail.com

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΑ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (Kohlberg, 1958)

Β. Ο Kohlberg παρουσιάζεται διαφοροποιημένος όσο αφορά το διαχωρισμό των σταδίων της ηθικής ανάπτυξης των παιδιών.
Πιστεύει ότι η ηθική ανάπτυξη του παιδιού διαχωρίζεται σε **τρία** διαφορετικά επίπεδα, ενώ το **κάθε** επίπεδο περιλαμβάνει **δύο** στάδια.

charalampostsiros@gmail.com

Σύμφωνα με τον Kohlberg...**Προσχολική ηλικία- Προηθικό στάδιο**

- περιλαμβάνει τα δύο ακόλουθα στάδια:
- α) την ηθική που εστιασμένη στην Τιμωρία και την Υπακοή και
- β) την ηθική του Αφελούς Συντελεστικού Ηδονισμού.

charalampostsiros@gmail.com

Σύμφωνα με τον Kohlberg...**Σχολική ηλικία- Συμβατική Ηθική**

- περιλαμβάνει τα δύο ακόλουθα στάδια:
- α) την ηθική του «καλού παιδιού» και
- β) την ηθική της «έννομης τάξης».

charalampostsiros@gmail.com

Σύμφωνα με τον Kohlberg...**Εφηβική ηλικία- Αυτόνομη Ηθική**

- φθάνουν ελάχιστα άτομα.
- περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:
- α) την ηθική του Κοινωνικού Συμβολαίου και
- β) την ηθική των Προσωπικών Αξιών.

charalampostsiros@gmail.com

Συνοπτική παρουσίαση των σταδίων της Ηθικής Ανάπτυξης του Kohlberg. (Πηγή: Πρώιος, 2003)

- ✦ **Επίπεδο I Προσυμβατικό Στάδιο 1** Ετερόνομη ηθική. Αμοιβή και τιμωρία :
  - Στάδιο 1 «Σωστό είναι αυτό που αποφεύγει την τιμωρία».
  - Στάδιο 2 Ατομιστική ηθική. Προσωπικό ενδιαφέρον: «Σωστό είναι αυτό που σε ευχαριστεί».
- ✦ **Επίπεδο II Συμβατικό**
  - Στάδιο 3-Αμοιβαίες διαπροσωπικές προσδοκίες, σχέσεις, και διαπροσωπική συμμόρφωση : «Σωστό είναι αυτό που σε καθιστά στους άλλους αποδεκτό».
  - Στάδιο 4-Τήρηση του νόμου και της τάξης: « Το σωστό συμπίπτει με τους γραπτούς νόμους, κανόνες».
- ✦ **Επίπεδο III Μετασυμβατικό**
  - Στάδιο 5-Ηθική του κοινωνικού συμβολαίου: «Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν προτεραιότητα έναντι των νόμων».
  - Στάδιο 6-Ηθική των πανανθρώπινων αρχών: «Η ηθική είναι υπόθεση της προσωπικής συνείδησης του καθενός». charalampostsiros@gmail.com

Ο Kohlberg λειτούργησε βασισμένος στη πεποίθηση ότι η δημιουργία σχολείων «δίκαιης κοινότητας» αποτελεί την πιο λογική άνθιση των θεωριών του.

charalampostsiros@gmail.com

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και
Κοινωνικής Εργασίας
Μάθημα «Κοινωνιολογία της Απόκλισης», 2021

Καλή Αντάμωση...

Χάρης